

TEN GELEIDE

J.M.M.J. Clerx

Sedert 1986 functioneert het Centrum als een *joint venture* van de Katholieke Universiteit en de Stichting Parlementaire Geschiedenis. Het CPG wil in aangepaste vorm het werk voortzetten van Van Welderen Rengers en Oud. Vooruitlopend op de grote publikaties besloot het Centrum in 1980 tot uitgave van een jaarlijkse bundel *Politieke Opstellen*. De bundel beoogt een voorproef te leveren en geïnteresseerden vertrouwd te maken met het veelzijdige onderzoek dat binnen het CPG wordt verricht. De oplage van circa 150 exemplaren is allereerst bestemd voor de vele begunstigers van het Centrum. De auteurs hopen dat de opstellen de belangstelling voor de parlementaire geschiedenis bevorderen. Deze bundel is een dubbelnummer over de jaren 1995 en 1996, waarna we de jaarlijkse traditie in ere hopen te herstellen.

De bundel bevat allereerst de toespraken met als thema *Perikelen rond het dekolonisatieproces*, die op 20 januari 1996 werden uitgesproken bij gelegenheid van de aanbidding van band C over het kabinet-Drees-Van Schaik.

Vanaf de oprichting van de Raad van Europa in 1949 waren Nederlandse kamerleden ook actief in internationale parlementaire gremia. Het 'democratisch tekort' van de Europese integratie kan alleen bestudeerd worden aan de hand van die activiteiten. Een hoogtepunt van deze bezigheden is ongetwijfeld de bemiddelingspoging die Van der Goes van Naters namens de Raad van Europa deed in de Saarkwestie. Deze kwestie zorgde aan het begin van de jaren vijftig voor een ernstige verstoring van de betrekkingen tussen Frankrijk en Duitsland. De bemiddelingspoging zou uiteindelijk als gevolg van Frans verzet mislukken. Mede aan de hand van Frans en Duits bronnenmateriaal toont *J.W.L. Brouwer* echter aan dat het werk van Van der Goes veel minder onsuccesvol is geweest dan tot nog toe werd aangenomen. Door zijn grote persoonlijke inzet slaagde de socialist erin beide partijen vrijwel op één lijn te brengen en het compromis dat hij in het voorjaar van 1954 formuleerde zou de basis vormen van het uiteindelijke Frans-Duitse akkoord.

P.G.T.W. van Griensven schetst in 'De strijd tegen het "geestelijk Niemandland"' de beginselen en de praktijk van de werkloosheidsbestrijding in de periode 1950-1954. Rode draad in het opstel is de voortdurende afweging tussen handhaving c.q. herstel van het betalingsbalansevenwicht en de ruimte voor werkloosheidsbestrijding. Minister van Economische Zaken Van den Brink vergeleek het dilemma waarvoor het kabinet zich in 1952

zag geplaatst met leren fietsen: proberen een stabiele middenkoers te varen en de verleiding weerstaan de dreigende val naar links te compenseren met een fatale ruk naar rechts of omgekeerd. Van Griensven toont aan dat in dit leerproces het primaat wel altijd bij de betalingsbalanspolitiek lag.

P.B. van der Heiden beschrijft het beleid ten aanzien van volksgezondheid in de kabinetten-Drees-Van Schaik en Drees II (1948-1952). Gedurende deze periode was P. Muntendam, arts en voormalig directeur-generaal van de Volksgezondheid op het departement van Sociale Zaken, staatssecretaris onder minister Joekes. De aandacht richtte zich voornamelijk op de vraag wie een leidende rol in de volksgezondheid diende te spelen: het particulier initiatief of de overheid. Een vraag die in de beschreven periode niet tot een definitieve oplossing kwam; de confessionelen en liberalen hielden vast aan zo groot mogelijke ruimte voor het particulier initiatief, terwijl socialisten en communisten de rol van de overheid wilden vergroten.

'Het avontuur van Sicco Mansholt' is geschreven naar aanleiding van het overlijden van deze PvdA-politicus in de zomer van 1995. Het is een inleidend biografisch artikel, voornamelijk op basis van secundaire literatuur en gepubliceerde interviews. *J.C.F.J. van Merriënboer* schetst een beeld van Mansholts jeugdjaren in Groningen, zijn Indische periode, de pioniersarbeid in de Wieringermeer en zijn activiteit in het verzet. Daarna wordt nader ingegaan op de hoofdlijnen van zijn politieke carrière als minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (1945-1958) en (vice-)voorzitter van de Europese Commissie (1958-1972). De 'ecologische' activiteiten van Mansholt na 1972 worden aangestipt. Tot slot probeert de auteur een aantal typerende kenmerken te geven van het politieke optreden van deze 'supranationale' Nederlandse sociaal-democraat.

R.J.J. Stevens heeft de invloed van het Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid op het Nederlandse dekolonisatiebeleid in Indonesië onderzocht. Het Comité wist de rechtse partijen aan zich te binden in zijn verzet tegen het akkoord van Linggadjati. Dit akkoord betekende volgens het Comité het begin van het einde van het Nederlands gezag over de Indonesische archipel. Met alle middelen probeerde het Comité dit regeringsvoornemen te verijdelen, maar het slaagde er slechts ten dele in. De keiharde confrontatiepolitiek en enkele blunders schrokken velen af. Slechts een succes behaalde het Comité: het wist het punt van de Indonesische minderheden op de politieke agenda te plaatsen.

Speciale vermelding verdienen mevr. H.F.M.J. Broeder-Helsen, mevr. R.R. de Valk, J.J.M. Ramakers en P.B. van der Heiden. De dames Broeder en De Valk voerden de teksten op de computer in, terwijl Ramakers en Van der Heiden wederom respectievelijk de tekstredactie en de opmaak verzorgden.